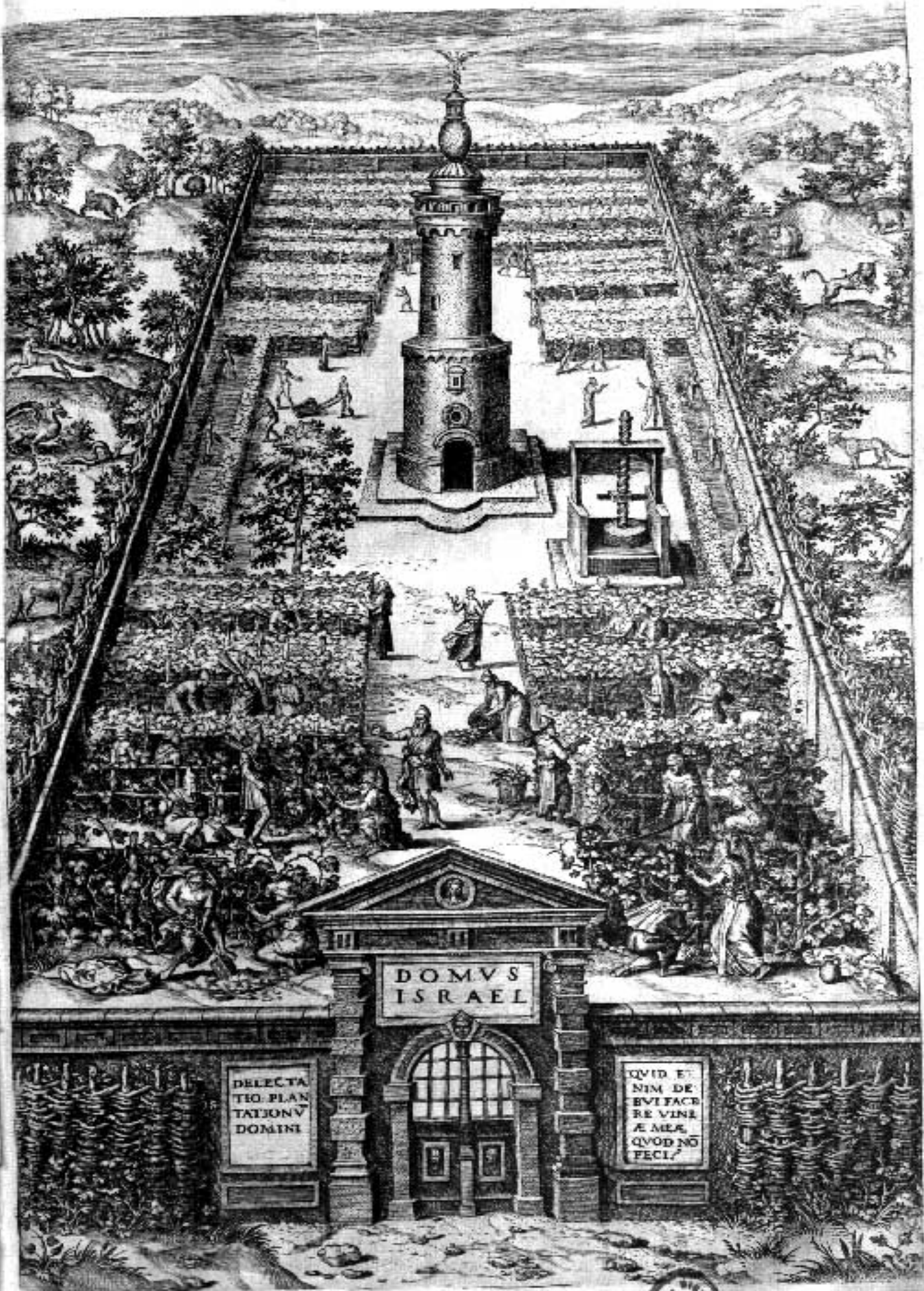

SACRORVM
BIBLIORVM
TOMVS
QVARTVS.

DOMVS
ISRAEL

DELECTA
TIO PLAN
TATIONV
DOMINI

QVOD E
NIM DE
BVI FACE
RE VINI
E MER
QVOD NO
FECL

שער בית יי הרביעי

נב'אים

אחרונים

נביאי בתראי

ΠΡΟΦΗΤΑΙ

ΥΣΤΕΡΟΙ.

PROPHETAE

POSTERIORES.

יהנה בעזך ישכח מלך וכישותחך סה יגיל מאד:

PSALMO CXL.

VISI Esaię filij Amos, quā vidit super Iudam & Hierusalem, in diebus Oziz, Ioatham, Achaz, & Ezechiz regum Iuda.

Audite caeli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autē spreuerunt me. ² Cognouit hos possessorem suum, & asinus praesepe dñi sui, Israel autē me non cognouit, & populus meus nō intellexit. ³ Vae genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filius sceleratis, dereliquerunt Dñm, blasphemauerūt sanctum Israel: abalienati sunt retrorsum. ⁴ Super quo percutiam vos vltra addētes prauaricationem? Omne caput languidū, & omne cor mœrens. ⁵ A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas. Vulus & liuor & plaga tumens, non est circūligata nec curata medicamine, neque fota oleo. ⁶ Terra vestrā deserta, ciuitates vestrā succensae igni: regionē vestrā corā vobis alieni denorant, & defolabitur sicut in vastitate hostili. ⁷ Et derelinquetur filia Sion vt umbraculū in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, sicut ciuitas quae vastatur. ⁸ Nisi Dñs exercitū reliquisset nobis semē, quasi Sodoma fuissetis, & quasi Gomorra funiles essemus. ⁹ Audite verbū Dñi principes Sodomorum: percipite auribus legem Dei nostri populus Gomorrae, ¹⁰ Quo mihi multitudinē victimarum vestrarum, dicit Dñs? Plenus sum. holocausta arietū & adipē pinguium, & sanguinē vitulorū & agnorū & hircorū nolui. ¹¹ Cūm veneritis ante conspectū meū, quis quaesiuit hęc de manibus vestrīs, vt ambularetis in attis meis? ¹² Ne offeratis vltra sacrificium frustra. Incentum abominatio est mihi. Neomeniam & sabbatum & festiuitates alias non feram. iniqui sunt cœtus vestrī.

VISI יטעיה בן אמוס אשר ראה על יהודה וירושלם בימי עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה: שמעו שמים והאזיני ארץ כי יהוה דבר בנים גדלתי ודוממתי והם פשעו כי ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן: הוי נוי הטמא עם כבד עון זרע מרעים בנים משחיתים עזבו את יהוה נאצו את קדוש ישראל נזרו אחור: על טה תבו עוד תוסיפו טרה כל ראש לחלי וכל לבב דוי: מכה דגל ועד ראש אץ בו מתם פצע וחבורה וכפת טרירה ולא זר ולא חכשו ולא רכברו בשמן: ארצכם שממה עריכם שרפוראש אש אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה ושממה כמחפכת זרים: ותתרה בתי ציון כסכה בכרם במלונרה במקשרה כעיר נצורה: לולי יהוה צבאורה הותיר לנו שריד פמעט כסדם חיינו לעטרה דמינו: שמעו דבר יהוה קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה: למה לירב זכתיכם יאמרי יהוה שבעתי עליות אילים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא הפצתי: כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמס הצרי: לא תוסיפו הביא מנתת שוא קטרת תועבה היא לי חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה:

הרנוס יונח

נבואת יטעיה בר אמוס דאיתבי על אגוס יהודה וירושלם בימי עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה: שמעו שמים והאזיני ארץ כי יהוה דבר בנים גדלתי ודוממתי והם פשעו כי ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן: הוי נוי הטמא עם כבד עון זרע מרעים בנים משחיתים עזבו את יהוה נאצו את קדוש ישראל נזרו אחור: על טה תבו עוד תוסיפו טרה כל ראש לחלי וכל לבב דוי: מכה דגל ועד ראש אץ בו מתם פצע וחבורה וכפת טרירה ולא זר ולא חכשו ולא רכברו בשמן: ארצכם שממה עריכם שרפוראש אש אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה ושממה כמחפכת זרים: ותתרה בתי ציון כסכה בכרם במלונרה במקשרה כעיר נצורה: לולי יהוה צבאורה הותיר לנו שריד פמעט כסדם חיינו לעטרה דמינו: שמעו דבר יהוה קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה: למה לירב זכתיכם יאמרי יהוה שבעתי עליות אילים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא הפצתי: כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמס הצרי: לא תוסיפו הביא מנתת שוא קטרת תועבה היא לי חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה:

ISTO qua vidit Esaias filius Amos, quam vidit contra Iudeam & contra Ierusalem in regno Ozie, et Iotham, Achaz, et Izachias, qui regnauerunt in Iudaa.

Audi calum, et auribus percipe terra, quia Dominus locutus est: Filius genui & exaltatus, ipsi autē me spreuerunt, Cognouit bos possessore, & asinus praesepē domini sui, Israel autem me non cognouit, & populus me non intellexit.

Ve gens peccatrix, popule plene peccatis, semen nequam, filij iniqui dereliquistis Dominū, & ad inuicem concitastis sanctum Israel: alienati sunt in retro.

Quid vltiā percutiemini addentes iniquitatem? Omne caput in laborem, & omne cor in tristitiam. A pedibus vsque ad caput non est in eo sanitas: vulnus, humor, plaga tumens, non est malagma imponere, neque oleum neque alligaturas. Terra vestra deserta, ciuitates vestrae succensa igni: regionem vestram coram vobis alieni deuorant eam: & desolata est subuersa à populo alieni.

Derelinquitur filia Sion sicut tentorium in vinea, et sicut pomorum custodia in cucumerario, sicut ciuitas obsessa. Et nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semos, quasi Sodoma vetique facti fuissetis, & quasi Gomorra vetique assimilati essemus.

Audite verbum Domini principes Sodomorum, attendite legē Dei nostri populus Gomorra. Quid mihi multitudo victimarum vestrarum, dicit Dominus, plenus sum holocaustis arietum, et adipem agnorum, & sanguinem taurorum & hircorum non volo. Neque veneritis apparere mihi, quis enim quaesuit haec de manibus vestris? calcare atrium meum, Non apponetis si obtuleritis siliginem, & vanum: incensum abominatio mihi est. Neomenias vestras & sabbata, & diem magnum non feram: ieiunium & cinis,

Neque veneritis apparere mihi, quis enim quaesuit haec de manibus vestris? calcare atrium meum, Non apponetis si obtuleritis siliginem, & vanum: incensum abominatio mihi est. Neomenias vestras & sabbata, & diem magnum non feram: ieiunium & cinis,

Ρασις ηο ειδον ηοα ιαε ηρε αιμαε ηο ειδον κη η ιουδαϊαε, κη κη ηρεσολημ εν βασιλεια οζιε κη ιωθαμ κη αχασ & ιζακια ρι δεσποιδω τωσ ιουδαϊαε.

Ακουε ορασε κη ερατιζε γη, ηη κυριε ελαλησεν. ηρε ερηνησα κη εψωσα αυθη διε με ηδωσασ. εγνω βωε αν κησασμεσεν, κη ηθη τλω φρανηω ε κηελα εαυθη, ισ οραηλ διε με σκε εγναε κη ελαε με ε στωησε. και εθη ε αμαστωλων, λαοε πηρηε αμαρτωλ, απερμα πορηε, υοι ανωμαε εκατελιε ειε αν κηελα, κη παρηρησαστε αν αγνα ε ισ οραηλ, απηλοστωησασ εε τα οπασ.

τι επη πληγητε απεστωησασ εδωμιαν, πασα κεφαλη ειε πονον, κη πασα καρδια ειε λωπηλ.

δοτε ποδαε εωε κεφαληε σικ εσπ εε αυθη ελοκληρεια, τραυμα μαλωφ πληγη φλασμαίνουσα, σικ εε μαλωμα εφθενηω ετε ελαων ετε καλεδιεσ μαε.

η γη ηωρη ερημια, αι πολειε ημηρ κηεκαυσοι, τλω χωραε ημηρ ενωσπον ημηρ εαλοσπειοι κατεστωησασ αυτωλ. κη ηρημω κηεεσ ερημωησασ λαων εαλοσπειων.

εκαλεσθηστωησασ η θυγατηρ σιαε ωε σκλωη εε αμπελωνε κη ωε οπωρεσ φυλακιοι εν σκυρατω, ωε πολειε πολωρη κηερημω. κη εε μη κηελα εαλω εγκατελιεπον ημειν απερμα, ωε εδολωμα εω ε γρηθημεν, κη ωε γωμορεε εω αμωαθημεν.

ακατατε λογον κηερε απηρατεσ εδοωμασ, απεστωησασ τε νομασ εω ημηρ λαοε γωμορεεε.

τι μεη πληθησασ των θυων ηωρη, λεε κηελα εηηληεσ ειμει ολωκαυτωματω κηεων, κη εσασ απων, ε αμα εαυρεω ε τραγω ε βωλομαε.

εδη εωρησασ εφθημια μοι, τιε η εεεληεσασ ταυτη εε των χεσων ηωρη, πασων τλω αυλημ κη. οι απεστωησασ εεω εφρητε σαιμωαλω, μαλωμον θυμια μα βωδωλυμα μοι εεε. ταε περιμωιαε ημηρ κηε τα εαλωελα ε ημειρεν μαλωμον σικ εωεερωμα. ησσηαν κηε εργιδω

INTERPRETATIO LATINA TRANSLATIONIS CHALDAICAE IN ESAIAM;

Ex Complutensi Bibliotheca ad Ibraicam & Chaldaeam uersionem à D. Ario Montano correcta.

PROPHETIA Esaiæ filij Amos, quam prophetauit super viros Iuda, & habitatores Ierusalē in diebus Ozie, Iotham, Achaz, & Izachias regum domus Iuda. Audite caeli, qui commotus estis, quoniam dedi legem meam populo meo, & auertite terra, quae contempnit me, & facit iniquitates in verbis meis. Cognouit bos emptorem suum, & asinus praesepem domini sui, Israel autem non didicit viscerum meorum: populus meus non intellexit conuenienter ad cinerem meum. Ve eis qui vocati sunt populus sanctus, & peccauerunt; congregatio electa, & multiplicauerunt delicta. cognominati sunt semen electam, & male egerunt, & dedit filij dilecti, & contempnit vias suas, dereliquerunt cultum Domini, derelicti sunt timorem Sancti Israel, & propter opera eorum prona ancti sunt, & facti sunt retrosumi. Non animaduertuerunt, dicentes: Propter quod percussi sumus, adhuc adsumus peccare, nec dicunt: Quare otiose capta linguæ, & otiose coc incensum? A reliquo populo vsque ad principes, non est in eis qui peccatus sit in timore meo: omnes sunt contumaces, & rebelles: cum quatuor sunt in peccatis suis, sicut plaga vlcerosarum dimittunt superbiam suam, nec desiderant agere penitentiam, neque sunt in eis iustitiam quibus progredimur. Terra vestra deserta, ciuitates vestrae succensa igni: terra coram vobis populi postquam vindicauerunt eam, sicut tugium manens in cucumerario postquam leperunt cucumeres ab eo, sicut ciuitas quae obsidetur.

Nisi superexcedens bonitas Domini exercituum reliquisset nobis redemptionem in miserationibus suis, peccati sunt in nobis propter quod quasi vni Sodome perissemus, & quasi habitatores Gomorra consumpti essemus. Accipite verbum Domini principes, quoniam opera sunt mala, sicut principum Sodomae, inscultate legem Dei nostri populi quorum opera similia sunt populo Gomorra. Non est beneplacitum coram me in iudicandis victimarum vestrarum, dicit Dominus, sicut in iudicandis holocaustorum arietum, & adipe pinguium, & sanguine taurorum, & agnorum, & hircorum, quia in eis non est beneplacitum coram me. Cum venitis ut apparetis in conspectu meo, quis quaesit haec de manibus vestris, ut venistis ad conuolcanda vitia mea? Non addatis vltiā offerre oblationem: ea tantum sacrificium abominabile est coram me, & neomenias & sabbata comis congregationis vestrae, quoniam non dereliquistis peccata vestra, & exaudivit oratio vestra in tempore congregationis vestrae.

HANC QUARTAM ET VLTIMAM TOTIVS
 veteris Testamenti partem, Hebraicè, Græcè & Latinè cum paraphrasi Chal
 daicâ, & Latinis versionibus, Benedicti Ariæ Montani, ex Philippi Catho
 lici regis mandato Legati opera, cum Complutensi & correctissimis aliis ex
 emplaribus collatam, & approbatam, summa diligentia Christophorus
 Plantinus excudebat Antuerpiæ, Pridie D. Iohannis Baptistæ, anno Do
 mini M. D. LXX.

שיר התהלה אשר לאריאש פונטנוש

ואת מלכך יה תושיע
 ואת ידאיך עבדי
 ואת בעשיהם תצליח
 ותשלים ספרך בימי

לא לנו אדוני לא לנו
 כי אם לשטך תן כבוד
 ותורתך תודיענו
 לעבדך מאוד מאוד

כה אשלם לאלהי
 וכה אדבר בתהילות
 אשר שמע לקול שיעי
 ושלם אתי ישועות

והוא מחולי הכריאני
 והקיבני על רגלי
 ולבעשי הישיבני
 בהיתי כלב רוי

ואבטח ועיני יראו
 כתשלים ספרי קרושים
 ולפני מלכי נפלאו
 בעיני גדולי אנשים

והללוהו כל הארץ
 השובע רוב הסוד
 כי פרץ לשפת הפרץ
 להשיב לקרא תורהו

אשירה לאדוני אלהי
 אשירה לו ואהלל אותו
 כי הוא יוצרי וישועי
 והוא הצילני מדע כולו

ואני במאד יחלתי
 בחלותי בתוך ימי
 ולשערי מות קרבתי
 והורידוני לשאול הולי

אמרתו יה התקחני
 התוציאני מארץ חיים
 ולמה זה לא תרפני
 ואראה את מעשיך טובים

את אוצר גדול דברך
 הפחית בשוב לשונות
 להאיר את עיני קהלך
 קניתהו משונות האוסות

ואתה יה על ים הביאתני
 ועברתי את אי נוכרים
 ובתוך אויבי החייתני
 בתוך בני איך נאמנים

חלא בני לעשות הפעה
 כי לפרתני לשונותיך
 ואם בעבדך מאצתה
 אל תמאץ בפועליך

סוף

B. Arias Montanus scilicet

